

FNs 17 bærekraftsmål og regional samfunnsutvikling: Hva kreves av fylkeskommunene med hensyn til styring og samstyring?

**Gro Sandkjær Hanssen, NIBR-OsloMet
KMD 25.9.2019**

Rapport fra ekspertutvalg

Regionreformen

Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene

Februar 2018

- SAMFERDSEL
- NÆRING, KOMPETANSE OG INTEGRERING
- KLIMA, MILJØ OG NATURRESSURSER
- HELSE OG LEVEKÅR
- KULTUR OG KULTURMINNEVERN

Gro Sandkjær Hanssen
Nils Aarsæther (red.)

PLAN- OG BYGNINGSLOVE
2008

- fungerer loven etter intensjonene?

UNIVERSITETSFORLAGET

Gro Sandkjær Hanssen
Nils Aarsæther (red.)

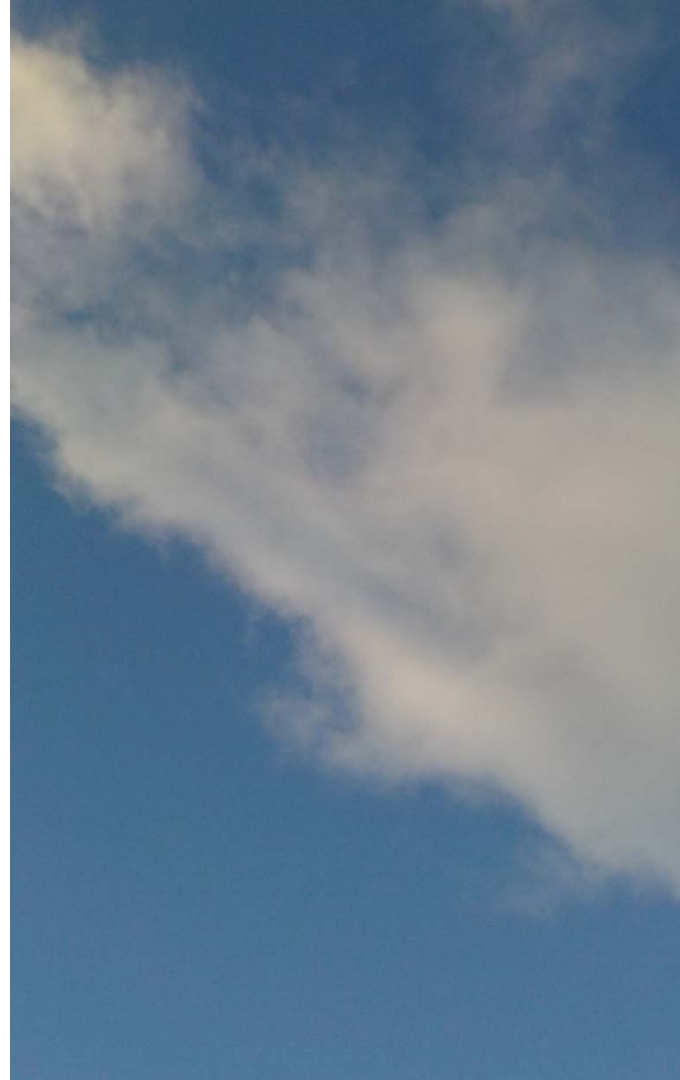
PLAN- OG BYGNINGSLOVEN
2008

- en lov for vår tid?

UNIVERSITETSFORLAGET

Bærekraft

- Et *systemisk begrep*: systemers evne til å bære, støtte opp under eller opprettholde noe.
- En bærekraftig utvikling betegner dermed en situasjon hvor systemet har evne til å vedvare eller til å forlenge sin form inn i fremtiden (jfr. resiliens)
- *Et relasjonelt system* – dimensjonene virker inn på hverandre

FNs 17 bærekraftsmål

- Verdens felles arbeidsplan, blant annet for å sikre sosial rettferdighet og god helse og stanse tap av naturmangfold og klimaendringer.
- Norge har forpliktet seg til å nå alle målene innen 2030

Hva er nytt?

2. Konkretisering

- Bærekraftig utvikling konkretiseres i 17 bærekraftsmål
- Som igjen konkretiseres i 169 delmål.
- Man får derfor mer hjelp til å operasjonalisere målene i hver organisasjon, som fylkeskommuner og kommuner, for å spesifisere hvordan man skal oppnå målene i sin kontekst.

The Sustainability Concept of the Tokyo 2020 Games

Be better, together

For the planet and the people

Climate Change

Towards Zero Carbon

Resource Management

Zero Wasting

Natural Environment and Biodiversity

City within Nature/
Nature within the City

Human Rights, Labour and Fair Business Practices

Celebrating Diversity

Involvement, Cooperation and Communications

United in Partnership
& Equality

We contribute to the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) through the delivery of the Games.

3. Sterkere sammenhengstenkning

- Da målene ble vedtatt i 2015, var det med en ny forståelse for at økonomi, ulikhet og miljø påvirker hverandre i større grad enn man trodde tidligere
- Det er sammenhengen mellom disse tre dimensjonene som avgjør om noe er bærekraftig
- FNs bærekraftsmål bygger derfor på at miljø, økonomi og sosial utvikling i enda sterkere grad må sees i sammenheng, og skal vise veg mot en bærekraftig utvikling på kort og lang sikt.

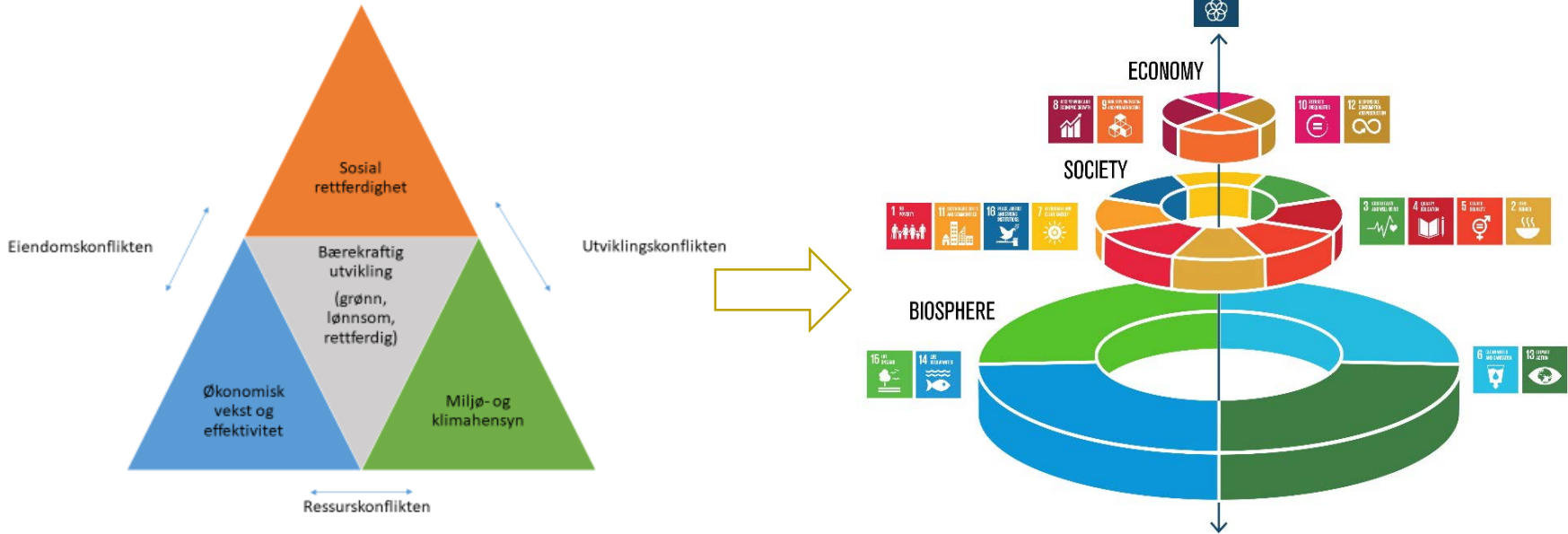

4. «Leaving no one behind»

- Et viktig hovedprinsipp er at ingen skal utelates
- De mest sårbare menneskene må derfor prioriteres.

5. Tyngdeforskyvning

Representerer en revurdering av tradisjonelle balanseringsprinsippet i bærekraftig utvikling (basert på resilienstankegangen)

Hva kreves av dere?

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

- FNs bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet
- Fylkeskommuner og kommuner er nøkkelaktører
 - Nærmest befolkningen, lokale bedrifter og organisasjoner.
 - Ansvarlige for mye av den sosiale og fysiske infrastrukturen som påvirker befolkningens levekår og utviklingsmuligheter.
- Målene må innarbeides
 - Bli en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen, og dermed fylkeskommuners og kommuners virksomhet.
 - Arbeidet må sikres bred forankring
 - Fylkeskommunene har en nøkkelrolle i å *bistå kommunene* i arbeidet med å følge opp bærekraftmålene.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023

Vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019

Den regionale samfunnsutviklingsrollen – innebærer å ta FNs bærekraftsmål på alvor

Dimensjoner ved den regionale samfunnsutviklerollen

Gi strategisk retning til samfunnsutviklingen

- Avdekke og skape konsensus om regionens utfordringer
- Etablere omforente mål, gjennom aggregering av preferanser
- Velge strategisk retning for utvikling
- Forankre hos alle relevante aktører
- Bruke samfunnsplanlegging og arealplanlegging som verktøy

Mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn

- Mobilisere ressurskontrollerende aktører
- Mobiliserende (plan)prosesser
- Stimulere til samarbeid, etablere arenaer og møtesteder
- Nettverksnode: facilitere, etablere arenaer hvor aktører kobles
- Incentivordninger som bygger opp rundt den valgte retningen

Samordne, koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

Geografi + sektor

- Samordne sprikende sektormyndigheter og forplikte dem
- Regional plan som retningsgivende for samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører
- Bindeledd mellom forvaltningsnivåer
- Veilede

Samfunnsutviklerrollen er lovfestet

Plan og bygningsloven 2008

- § 1.1 Loven skal fremme **bærekraftig utvikling** til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Kommuneloven 2018

- § 1.1: Loven skal legge til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse. Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne. Loven skal også legge til rette for kommunenes og fylkeskommunenes utøvelse av offentlig myndighet. Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitsskapende og bærekraftige»

Regionreformen: gir økt potensial for å styrke sammenhengstenkningen?

St.meld.6 (2018-2019): Økte forventninger til sammenhengstenkning

Peker på potensial for bedre kobling mellom virkemidler knyttet til:

- Næringslivsområdet
- Arbeidsmarked
- Kompetanse, opplæring
- Integrering

8.2.3 Kunnskapsdepartementets vurdering

Vurderingene under svarer også på anmodningsvedtak 842 og 843, jf. Innst. 385 S (2016–2017).

Kunnskapsdepartementet mener at fylkeskommunenes ansvar på integreringsområdet kan styrkes ved å overføre oppgaver og ansvar på områder der fylkeskommunene har en rolle, særlig innenfor kompetansepolitikken. Fylkeskommunene kan i større grad bidra til at flyktninger og innvandrere kvalifiseres til å møte regionale behov for arbeidskraft. Dette vil bidra til en bedre og mer bærekraftig integreringspolitikk.

FNs bærekraftmål 8

- **Bærekraftmål 8:** «Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle»
- **Bærekraftmål 8.5** «Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid»
- Hvordan skal dere utmeisle en helhetlig kompetansepolitikk som gjør at dere når dette målet om 11 år?
- Tar dere en koordinatorrolle – som samler virkemiddelaktørene? (FUFA i Vestfold)
- Hvordan organiseres de nye fylkeskommunene internt for å være bedre i stand til dette (videregående opplæring, folkehelse, plan, næringsutvikling og verdiskaping).

FNs bærekraftsmål 9

- **Bærekraftsmål 9.4:** «*omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og større anvendelse av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet*».
- Dette krever en **sterk og offensiv regional strateg**:
Hvordan skal dere arbeide?
- Hvordan organiseres den nye fylkeskommunen for å være en regional strateg i dette arbeidet?
- Mye må skje i næringene: Hvordan skal dere opptre som koordinatore, samordnere, mobilisatorer/initiativtakere?

Hva krever dette av styring og samstyring?

Whole-up-government

- Hvordan få hele organisasjonen til å dra i samme retning?
- Og sørge for at denne retningen gir bærekraftig utvikling?

• Forvaltningsrapportering
• Regnskap
• Budsjetting

• Forvaltningsstrategi
• Strategisk allianse

• Forberedelse
• Politikk

• Investeringsanalyse
• Forvaltningsseleksjon

Whole-up-government – hvordan?

1. Bruke overordnede styringsvirkemidler

- **Regional planstrategi**
- Andre strategier
- Regionale planer, med handlingsprogram
- Budsjett
- Klimabudsjett
- Arealregnskap (i kombinasjon med klimabudsjett)
- Lage mål- og resultatstyringssystemer basert på FNs bærekraftsmål (Asker)

2. Organisering – hvordan kompensere for en sektorisert fylkeskommune

- Tverrsektorielle arenaer
- Kompetansenettverk, lærende nettverk innad
- Ledergruppen som koordinerende instans
- Organisasjonskulturbygging

Whole-up-government – hvordan?

3. Politisk lederskap som sikrer helhetlig regional politikk

- Politisk organisering
 - Politisk arbeidsform
 - Samspill mellom adm, fag og politikk
-
- **NB: Parlamentarismemodeller – må arbeide særlig aktivt for å få godt samspill mellom fag og politikk**

Samstyring

- Mobilisere
- Samordne

Dimensjoner ved den regionale samfunnsutviklerollen

Gi strategisk retning til samfunnsutviklingen

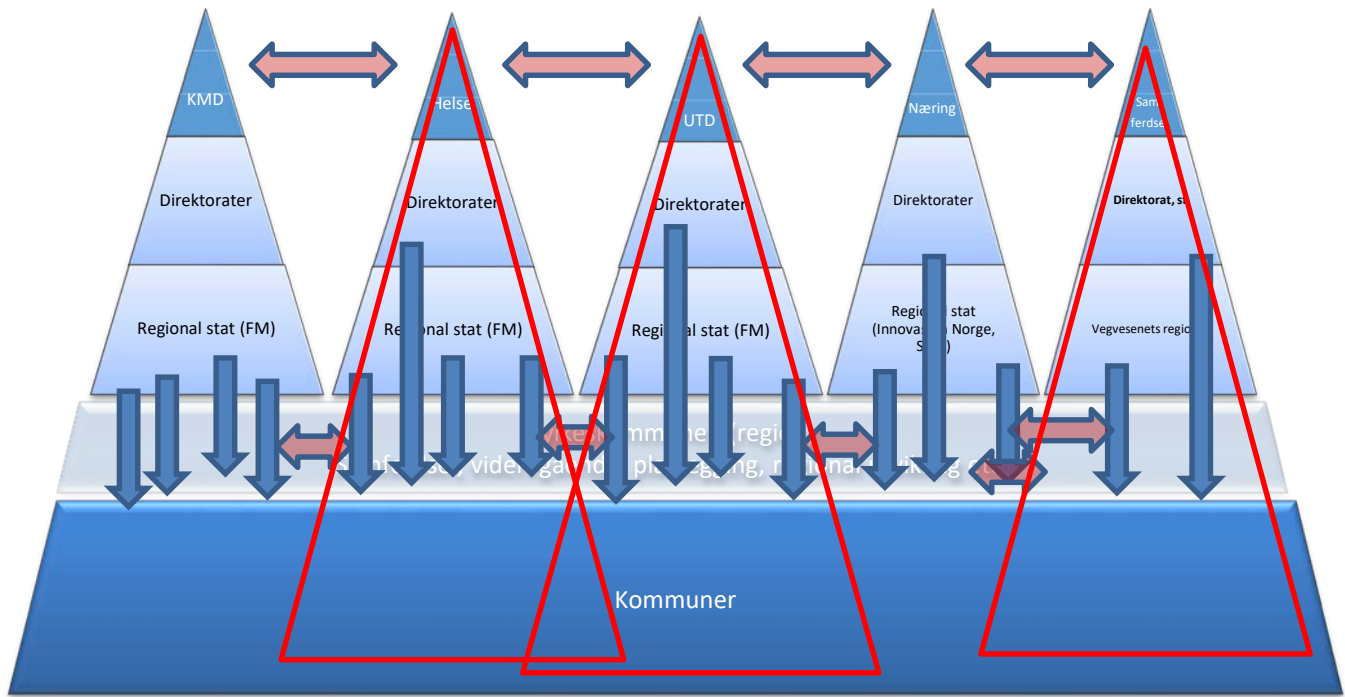
- Avdekke og skape konsensus om regionens utfordringer
- Etablere omforente mål, gjennom aggregering av preferanser
- Velge strategisk retning for utviklinge
- Forankre hos alle relevante aktører
- Bruke samfunnsplanlegging og arealplanlegging som verktøy

Mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn

- Mobilisere ressurskontrollerende aktører
- Mobiliserende (plan)prosesser
- Stimulere til samarbeid, etablere arenaer og møtesteder
- Nettverksnode: facilitere, etablere arenaer hvor aktører kobles
- Incentivordninger som bygger opp rundt den valgte retningen

Samordne, koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

- Samordne sprikende sektormyndigheter og forplikte dem
- Regional plan som retningsgivende for samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører
- Bindeledd mellom forvaltningsnivåer
- Veilede

Samstyring

- Etablere arenaer, være arenabygger-, ivaretaker og – facilitator.
- Oppnå mål gjennom kobling av offentlige og private ressurser/virkemidler (mobilisere)
- Oppnå bedre dialog med (sektoriserte) statlige aktører – gjennom strategisk regional retningsgivning (samordne)

Samstyring – hva er gode modeller?

- Kanalisering av lokale erfaringer og behov oppover mot nasjonalt nivå (flernivå-kommunikasjon)
- Erfaringsutveksling og læring mellom kommuner
- «Koblingsboks»: koble lokale og regionale myndigheter, næring og statlig virkemiddelapparat
- Ressursmobilisering: samskaping («Smarte byer»), innovasjon i offentlig sektor, bringe sivilsamfunnet inn
- Bedre by-omlandssamspill: Hvordan kan byer bli bedre motorer for sine omegnskommuner? Hvordan kan omegnskommuner støtte opp under styrking av regionale byer?

Takk for oppmerksomheten!

groha@oslomet.no

Hvordan kan FNs bærekraftsmål hjelpe oss å utforme regionalpolitiske mål som bidrar til samfunnsutvikling ?

Gro Sandkjær Hanssen, NIBR-OsloMet
KMD 25.9.2019

FNs 17 bærekraftsmål

- Verdens felles arbeidsplan, blant annet for å sikre sosial rettferdighet og god helse og stanse tap av naturmangfold og klimaendringer.
- Norge har forpliktet seg til å nå alle målene innen 2030
- **Et «hjelpemiddel» i politikktutforming – ikke avpolitisering**

FNs 17 bærekraftmål som politisk bevisstgjøring – ikke avpolitisering

- FNs 17 bærekraftmål må brukes som grunnlag for politikkutforming
- Politikerne må få eierskap
 - Utforming av regional planstrategi med mål
 - Regionale planer
 - Strategier
 - Mål- og resultatstyringssystemer

Asker kommune er en pionér

https://www.asker.kommune.no/nye-asker-kommune/barekraft/

STBACK - HELE N

Vi blir ny kommune om: 352 0 0 36
dager timer minutter sekunder

NYE ASKER KOMMUNE

Nye Asker kommune tuftes på FN's bærekraftsmål

Sist oppdatert: 01.11.2018

SKRIV UT

f t e

- Forord
- Hvorfor bruke bærekraftsmålene?
- En global dimensjon i kommuneplanen
- Vår metode for å bruke bærekraftsmålene
- Slik gjør vi de globale målene relevante lokalt
- Vi velger ut mål der vi kan påvirke mest.
- Vi skal involvere lokalsamfunnet i vårt arbeid med bærekraftsmålene.

33 08.10.2019

[Last ned hele rapporten Nye Asker kommune tuftes på FN's bærekraftsmål \(PDF\)](#)

Nye Asker

Nivå 1: Globale mål og kommunal betydning		Nivå 2: Muligheter og utfordringer for å nå globale delmål			Nivå 3: Utføring av nye Asker kommune					
Globalt mål	Kommunal betydning	Globalt delmål	Lokale forutsetninger		Tjenestutvikling			Samfunnsutvikling		
			Balansier	Utfordringer	Mål	Strategi	Interesser	Mål	Strategi	Interesser
	Kommunen har ansvar for å sørge for gode og trygge helsevesenstil alle som trenger det, uavhengig av alder eller diagnose	3.3, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.9a, 3.9d								
	Kommunen har ansvar for å sikre at alle barn og unge har et trygt og godt skolemiljø som fremmer trykkløst opplæring	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7								
	Kommunen har ansvar for å sikre infrastruktur lokalt som bidrar til et bærekraftig næringsliv	9.1, 9.4, 9.5c								
	Målet handler om å sikre at alle får dekket et grunnleggende behov, som tilgang til trygt bolig, transport og grønne områder, på en bærekraftig måte og til en overkommelig pris	11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.6, 11.7, 11.7a								
	Kommunen har et ansvar for å sikre at kommunens areal og innbyggere er best mulig rustet for å forbygge klimaeffekter og redusere konsekvensene av klimaeffektene	13.1, 13.2, 13.3								

Asker kommune/Pure Consulting

relevante delmålene, ut av 169 delmål, er del av underutvalgets oppgave.

Hvilke av de globale delmålene er det som er relevante for kommunen? Hvilke lokale muligheter har vi for å innfri mål og delmål? Og hvordan finner vi lokale forankring for vårt bærekraftsarbeid? Dette skal utvalget se nærmere på i løpet av høsten 2017 og vår 2018.

Resultatet av underutvalgets arbeid skal legges fram for fellesnemnda som innspill til videre arbeid med ny kommuneplan for den nye kommunen.

- FNs bærekraftsmål som rammeverk
- Underutvalg for FNs bærekraftsmål
- Tidsplan for arbeidet

Kommuneplanens bærekraftsutvalg arbeider med lokal bruk av FNs 17 bærekraftsmål. Bilde fra arbeidsmøtet den 11. oktober 2017.

Medlemmer

Følgende folkevalgte er valgt som medlemmer til bærekraftsutvalget:

Hvordan kan dere bidra til at bærekraftmålene blir politisk bevisstgjørende i deres fylke?

- Politisk organisering
- Praksisendring
- Organisasjonsendring
- Møtepunkter mellom fag, administrasjon og politikk
- Må oversettes til målbare regionalpolitiske mål – oversettelsesarbeidet må understøttes faglig
- Hvordan samarbeide innad om denne oversettelsen? (næring, opplæring, kompetanse, innovasjon, folkehelse)

Gruppearbeid I: Hvordan kan FNs 17mål bidra til regional utvikling i egen region og styrke samfunnsutviklingsrollen?

Gruppe 4.

- **Vekting**

- Klimadimensjon er så tung nå – at den overkjører de andre
- FNs bærekraftsmål utfordrer det tradisjonelle vekstparadigmet

- **Samhandling**

- Hvordan klare å få til samhandlingen på tvers i de gedigne fk?
- Partnerskap – hva trenger vi å vite felles for å klare å prioritere noe? Felles kunnskapsgrunnlag (NHO, KS, UHR, FK)
- Hvor er motivasjonen, hvor er viljen? Pynt på det!

- **Definisjon**

- Hva legger man i regional utvikling: flere arbeidsplasser, flere innbyggere
- Mobilisere – forståelse for problemstillingen.
- Identitet, tilhørighet
- Grønn fremtid (Hedmark): entreprenørskap, politiske er det vanskelig å velge mellom arbeidsplasser og bærekraft. Bioøkonomi, landbrukets utvikling
- **Oppvekstopplevelser (sosial bærekraft)**
- Tilbakeflyttere
- **Styring:**

Regional planstrategi blir grå – bruk Bodø klimaplan 19

Gruppearbeid I: Hvordan kan FNs 17mål bidra til regional utvikling i egen region og styrke samfunnsutviklingsrollen?

Gruppe 3.

▪ **Jobbe på tvers:**

- Byregionprogrammet: kunnskapsgrunnlag de ble enige om, og jobbe ut fra det sammen. Var avgjørende for å kunne jobbe godt sammen.
- Hedmark: utarbeidet plan for kompetanse, nå skal vi jobbe frem kunnskapsgrunnlaget med Oppland – nå skal vi samle alt, slik at vi får et felles kunnskapsgrunnlag
- Samle eksisterende kunnskap (ofte god nok, men måten vi bruker den på er kanskje nytt) – det gamle, lage ny. Ulike bransjer – næringsstrukturer, kartlegge kompetansebehov.
- Dette gir nye muligheter til å gjøre

Gruppearbeid I: Hvordan kan FNs 17mål bidra til regional utvikling i egen region og styrke samfunnsutviklingsrollen?

Gruppe 2.

- Forankre hos politikere

- Må få eksempler fra kommuner «Best-case»
- Bevisstgjøring
- Ta utgangspunkt i den politiske plattformen (rett etter valg)
- Løfte det ut av plansfæren

- Styringsredskap: Indikatorer:

- Viktig, men de må man forholde seg til
- Hva har vi ikke tall på, hvordan måler vi bærekraftsmål 16-17
- Hvordan kommunene ser på fk som samfunnsutviklingsaktør

- Intern samhandling:

- **Avkler høflig skinnenighet**
- **Helhetlig – helhetlig konsekvensanalyse**
- **Får ikke lov å sitte i fred og tenke vårt lenger, Slå høl i siloveggene**
- Skal vi være et godt eksempel utad, få andre til å snakke sammen, da må vi snakke sammen selv. En annen etat sa noe annet
- Alle sektorene må få høre dette samtidig, eks tematime om bærekraft for politikere
- Må få frem – hvorfor er det så viktig?

Gruppearbeid I: Hvordan kan FNs 17mål bidra til regional utvikling i egen region og styrke samfunnsutviklingsrollen?

Gruppe 1.

Hvem oppleves temaet relevant for?

- Mange forskjellige avdelinger som er her.
- Mange som er nysgjerring
- Hvem er det i fk som jobber med SDG? Planstrategi
- Alle sitter på samme tue om dette – men det skal jo også samordnings
- **Samordning:**
 - Om vi kan ha en tydelig politikk - og den kan bringes inn i alt vi har
 - Så vil det virke samordnende
 - Fem (smalere) nettverk – klimanettverk: dele kunnskap, felles mål, høre hva man jobber med
 - Hvordan få med hele laget? Budsjettet
- **Oversette SDG i regional kontekst:**
 - Strammer opp nettverksjobbingen, tydeligere formål

Gruppearbeid I: Hvordan kan FNs 17mål bidra til regional utvikling i egen region og styrke samfunnsutviklingsrollen?

Gruppe 6.

- Prioritering: Arbeid med å få på plass politisk forståelse og forankring
- Samordning: samordning i plan, færre sektorplaner, kobling i det aktive – innad og utad (det store nettverket, næringsliv, kommunene). Være gode koblere
- Mobilisere: Pådriver, være attraktiv part

Gruppearbeid I: Hvordan kan FNs 17mål bidra til regional utvikling i egen region og styrke samfunnsutviklingsrollen?

Gruppe 5.

Vekting av myndighetsrollen vs samfunnsutviklingsrollen (må balanseres)

- Myndighetsrollen reduserer lokal samfunnsutvikling
- Tidligfasedialog i planfaser: vil løse mye (planutvalg)
- Kommuneplaner som samordnende også for fylket?

Hvordan styrke evne og vilje til å politisk (strategisk) retning

- Har stått uten regionale planer
- Få litt politisk kraft i dette
- Koble politikk og fag litt tydeligere – kunnskapsoppbygging, diskusjon, innovasjon
- - Politikkerne har kanskje en strategi og handlingsplan – så kommer enkeltsaker, da går det i kryss og tvers, har ikke diskutert slik at man blir god
- Innsigelsesak: Politikere sa: «Tenk om vi hadde hatt slike diskusjoner før hver plansak, hadde hatt en annen forståelse»
- Penta-helix: må slippe litt kontroll (beslutningsmyndighet), men åpner også for å være en arena for politikktutforming

- Parternskap:

- - bør ikke være sektorisert
- Færrestm mylig
- Dialog til politikarena, kunnskapsarena

Nedland Hansen, Viken: hvordan jobber vi?

- Verdens felles handlingsplan
- For første gang så har vi en felles plan, sammen med Parisavtalen så er dette nytt.
- Brundtland: forebygging. Nå: Akutt!
- Vedtak tidlig i fellesnemda: bærekraftmålene ligge til grunn (mars 2018)
 - Viktig for oss
 - Kulturbygging er essensielt: holdning og adferd, økonomimedarbeideren som jobber med økonomiplanen må jobbe litt annerledes enn før
 - Bygge kapasitet
 - Hele organisasjonen – ledersansvar (Ruter, er du leder hos oss og ikke tar innover deg dette, så har du ikke noe her å gjøre)
 - Ikke prosess på siden, men veves inn i alt vi gjør
 - Problematiserer parlamentarisme

Nedland Hansen, Viken: hvordan jobber vi?

- Få organisasjonen til å diskutere dette: kantine: mat, helse, vann (plast-sortering) – hvordan kan man bidra på ALLE mål, ikke bare vesentlighetsanalysene. Så kan man kanskje prioritere
- Tatt in SDG som et grunnleggende premiss for styringssystemet, da må man selge inn regional planstrategi som en attraktiv prosess – både overfor politikere og andre i organisasjonen
- Samspill mellom strategisk, taktisk og operativt nivå – helt ned til virksomhetsplanleggingen. Det må vi få til.

Nedland Hansen, Viken: hvordan jobber vi?

- Kan de egentlig tilføre oss noe nytt?
- Sammenheng mellom tankegangen i SDG og regionreformen – mellomnivå i flernivå og tverrsektorielt.
- De problemene vi møter fremover blir mer og mer wicked – som krever andre ting av oss for å løse, flere må samhandle
- Felles agenda med våre samarbeidspartnere:
 - Næringslivet langt foran oss – kjenner seg igjen i retorikken, felles plattform
 - Kommuner, ngo

Nedland Hansen, Viken: hvordan jobber vi?

- Planstrategi: selg det inn!
 - Langsiktige overordnede mål, i 12årsperspektiv
 - Fokuser på mulighetsrommet fremfor begrensningene
 - Må bruke et annet begrep – det blir den første strategiplanen for viken
 - Jobbet i 1.5 år med grunnlagsstrategien for planstrategien
 - Koble regionale utfordringer med globale utfordringer
 - FN17
 - Kommunedialog: regionrådene har vi snakket med, kommunene er veldig interessert, vi får en felles plattform å arbeide sammen på. Aktuell problemstillinger der også.51 kommuner, regionrådene må få annen stilling.

Trekke frem

- **FN17: Bidra til utvikling og rollestyrking:**
 - Jobbe frem forståelse i org
 - FN17 må løftes ut av plansfæren
 - Pynt på det, få frem vilje og motivasjon, best-case: vise hvordan det konkret kan gjøres
 - Klimadimensjonen overkjører litt
- **Samhandlingsarenaer:**
 - FN17: Gavepakke inn i regionreformen: bygge helhet og sammenheng
 - Få det indre og ytre til å henge sammen
 - Felles kunnskapsgrunnlag er en god inngang (utfordringsbilde)
 - Avkler høflig skinnenighet
 - Helhetlig – helhetlig konsekvensanalyse
 - Får ikke lov å sitte i fred og tenke vårt lenger, slå høl i siloveggene
- **Tenker vi annerledes?**
 - Partnerne våre snakker om det – da må vi også!

Gruppearbeid II:

Hva betyr FN17 og FKs prioriteringer på egne områder? Fører FN17 at vi tenker annerledes, samhandler annerledes? Hvordan bygge kapasitet.

- Gruppe 4.
- Organiseringen – fylkesdirektørene må oppleve avhengighet av hverandre, kunnskapsgrunnlaget løftet opp over regional planstrategi.
- 8 hurtigbåtanbud: utslippsfritt – politikerne løftet dette først
- Budsjett og økonomiplan. Hals over hodet. Rigger et eget prosjekt for neste år

Gruppearbeid II:

Hva betyr FN17 for FKs prioriteringer på egne områder? Fører FN17 at vi tenker annerledes, samhandler annerledes? Hvordan bygge kapasitet.

- Gruppe 1
- EUs krav om samarbeid til virkemiddler? Tvunget frem tverrsektorielle samhandlingsarenaer. Det kan vi gjøre også.
- Skal vi legge alt på bordet og tenke nytt om virkemidlene VI har.
- Budsjett: bort fra sektorvis budsjett, innkjøpsstrategi
- Se sammenhengen mellom virkemidler, kultur sees ikke i sammenheng med andre ting.
- Ny ledelse: kultur må vi løse – vi må vite hva naboen holder på med, må få på plass nettsider som gir oversikt.